

۲۱۶۴۵۲۱
به نام خدا

برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی

با تأکید بر دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران

دکتر عباس پورسلیم

(دانش آموخته دکتری برنامه ریزی درسی دانشگاه شهید بهشتی تهران)

دکتر محرابه عارفی

(عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی تهران)

دکتر کورش فتحی

(عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی تهران)

سرشناسه	پورسلیم، عباس، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی: با تأکید بر دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران/عباس پورسلیم، محبوبه عارفی، کورش فتحی و اجارگاه.
مشخصات نشر	تهران: سروشگان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۲۰۴ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۵۲۵-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	آموزش و پرورش و جهانی‌شدن -- ایران
موضوع	Education and globalization -- Iran
موضوع	شهروندی جهان -- راهنمای آموزشی
موضوع	World citizenship -- Study and teaching
موضوع	برنامه‌های درسی -- ایران
موضوع	Education -- Curricula -- Iran
شناسه افزوده	عارفی، محبوبه، ۱۳۴۳ -
شناسه افزوده	فتحی و اجارگاه، کورش، ۱۳۴۶ -
رده بندی کنگره	LC۱۹۱
رده بندی دیویی	۳۷ / ۹۵۴
شماره کتابشناسی ملی	۷۲:۹۱۰۵
وضعیت رکورد	

نام کتاب: برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی: با تأکید بر دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران

نویسندگان: عباس پورسلیم، محبوبه عارفی، کورش فتحی و اجارگاه

ناشر: سروشگان

نوبت چاپ: یکم ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۵-۲۵-۰

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

تهران: میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، کوچه مهدی‌زاده، پلاک ۲۷، واحد ۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۵۹۱۷۷۹، نمابر: ۰۲۱۶۶۵۹۱۳۷۳، رایانامه: info@soroushgan.ir

تارنما و فروشگاه اینترنتی: www.soroushgan.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۷

فصل اول: تربیت شهروندی

- ۱-۱- مقدمه..... ۹
- ۲-۱- شهروندی: مفاهیم و تعاریف..... ۱۰
- ۳-۱- شهروندی در عصر پسا مدرن..... ۱۳
- ۴-۱- تربیت شهروندی: مفاهیم، تعاریف و اهداف..... ۱۷
- ۵-۱- رویکردهای تربیت شهروندی..... ۲۱
- ۱-۵-۱- تربیت شهروندی به عنوان وضعیتی قانونی..... ۲۱
- ۲-۵-۱- تربیت شهروندی به عنوان هویتی دموکراتیک..... ۲۲
- ۳-۵-۱- تربیت شهروندی به عنوان فعالیت عمومی..... ۲۳
- ۴-۵-۱- تربیت شهروندی به عنوان مشارکت دموکراتیک..... ۲۳
- ۵-۵-۱- تربیت شهروندی جهانی..... ۲۴

فصل دوم: تربیت شهروندی جهانی

- ۱-۲- ایده شهروندی جهانی..... ۲۷
- ۲-۲- جهانی شدن، آموزش و پرورش و تربیت شهروندی جهانی..... ۳۰
- ۳-۲- مفهوم شهروندی جهانی..... ۳۴
- ۴-۲- تعریف شهروندی جهانی از دیدگاه صاحب نظران..... ۳۸
- ۵-۲- سه موضوع اساسی در ادبیات شهروندی جهانی..... ۴۰
- ۱-۵-۲- آگاهی جهانی..... ۴۰
- ۲-۵-۲- بسط هویت و منزلت..... ۴۱
- ۳-۵-۲- مشارکت مدنی جهانی..... ۴۲
- ۶-۲- مؤلفه‌های تربیت شهروندی جهانی..... ۴۴
- ۱-۶-۲- مؤلفه‌های دانشی تربیت شهروندی جهانی..... ۴۶
- ۱-۶-۲- عدالت و برابری اجتماعی..... ۴۶

- ۴۹..... ۲-۱-۶-۲- هویت و گوناگونی
- ۵۴..... ۲-۱-۶-۳- جهانی شدن و وابستگی متقابل
- ۵۷..... ۲-۱-۶-۴- توسعه پایدار
- ۶۳..... ۲-۱-۶-۵- صلح و مناقشه
- ۶۸..... ۲-۱-۶-۶- حقوق بشر
- ۷۳..... ۲-۱-۶-۷- قدرت و حکومت
- ۷۵..... ۲-۶-۲- مؤلفه‌های مهارتی تربیت شهروندی جهانی
- ۷۵..... ۲-۶-۲-۱- تفکر انتقادی و تفکر خلاق
- ۸۶..... ۲-۶-۲-۲- همدلی
- ۸۹..... ۲-۶-۳-۱- خودآگاهی و اندیشه
- ۹۲..... ۲-۶-۴-۱- ارتباطات
- ۹۵..... ۲-۶-۵-۱- حل تعارضات
- ۹۶..... ۲-۶-۶-۱- توانایی مدیریت پیچیدگی و عدم قطعیت
- ۹۹..... ۲-۶-۷-۱- آگاهی و عدالت تأملی
- ۱۰۰..... ۲-۶-۳- مؤلفه‌های ارزشی و نگرشی تربیت شهروندی جهانی
- ۱۰۰..... ۲-۶-۳-۱- احساس همدلی، عزت نفس
- ۱۰۲..... ۲-۶-۳-۲- تعهد به عدالت، احترام اجتماعی
- ۱۰۴..... ۲-۶-۳-۳- احترام به افراد و حقوق بشر
- ۱۰۵..... ۲-۶-۴-۱- تنوع (گوناگونی) ارزشی
- ۱۰۷..... ۲-۶-۵-۱- دلبستگی نسبت به محیط زیست
- ۱۱۰..... ۲-۶-۶-۱- مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد به مشارکت
- ۱۱۵..... ۲-۶-۷-۱- اعتقاد به توانایی مردم در ایجاد تغییر
- ۱۱۶..... ۲-۷-۱- نمودهای تربیت شهروند جهانی در مدرسه

فصل سوم: برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی در دوره ابتدایی

نظام آموزشی ایران

- ۱۱۹..... ۳-۱- مقدمه
- ۱۲۰..... ۳-۲- چرایی پرداختن به برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی در دوره ابتدایی
- ۱۲۱..... ۳-۳- ضرورت برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی

۴-۳- فرایند طراحی الگوی برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی.....	۱۳۱
۳-۴-۱- یافته‌های کدگذاری باز.....	۱۳۶
۳-۴-۲- یافته‌های کدگذاری محوری.....	۱۴۰
۳-۴-۲-۱- شرایط علی: ضرورت و نیاز؛ اهداف.....	۱۴۱
۳-۴-۲-۲- مقوله محوری: محتوا.....	۱۴۳
۳-۴-۲-۳- راهبردها: نقش معلم؛ روش‌های یاددهی-یادگیری؛ ارزشیابی.....	۱۴۴
۳-۴-۲-۴- عوامل زمینه‌ای: زمان؛ فضا؛ مواد و منابع.....	۱۴۷
۳-۴-۲-۵- شرایط مداخله‌گر: عوامل سازمانی؛ یادگیری ضمنی.....	۱۵۰
۳-۴-۲-۶- پیامدها: پرورش مؤلفه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی.....	۱۵۲
۳-۴-۲-۱- یافته‌های کدگذاری انتخابی و ارائه الگو.....	۱۵۴
۳-۵-۵- بحث و درسی یافته‌ها.....	۱۵۸
۳-۵-۱- شرایط علی الگوی برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی.....	۱۵۸
۳-۵-۲- مقوله محور الگوی برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی.....	۱۵۹
۳-۵-۳- راهبردهای الگو، برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی.....	۱۶۰
۳-۵-۴- زمینه الگوی برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی.....	۱۶۱
۳-۵-۵- شرایط مداخله‌گر الگوی برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی.....	۱۶۳
۳-۵-۶- پیامدهای الگوی برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی.....	۱۶۴
۳-۶- نتیجه‌گیری.....	۱۶۴

فهرست منابع

۴-۱- منابع فارسی.....	۱۶۹
۴-۲- منابع انگلیسی.....	۱۷۲

پیشگفتار

کودکان و نوجوانان امروز رشد می‌کنند تا شهروندان فعال و مفید آینده باشند؛ اما آن‌چه که در آینده برای آن‌ها به دست می‌آید، نامعلوم است. با وجود این، ما می‌توانیم کاملاً مطمئن باشیم که آن‌ها با تصمیم‌گیری در مورد طیف گسترده‌ای از مسائل، که در آن افراد دیدگاه‌های متفاوت و متناقضی دارند مواجه خواهند شد. در واقع اگر آن‌ها به عنوان شهروندان جهانی رشد کنند، می‌توانند فرصت حضور در این مسائل بحث برانگیز را داشته باشند. تربیت شهروندی جهانی، به کودکان، نوجوانان و جوانان فرصتی برای توسعه تفکر انتقادی در مورد مسائل پیچیده جهانی در فضای امن کلاس درس را می‌دهد. این چیزی است که افراد در تمام سنین به آن نیازمندند؛ زیرا همه افراد حتی در سنین پایین‌تر نیز با مسائل بحث برانگیز مواجه می‌شوند. از طریق رسانه‌ها و فناوری‌های ارتباطی مدرن مواجه می‌شوند. در این راستا تربیت شهروندی جهانی، به جای تبلیغ مجموعه‌ای از پاسخ‌ها، کودکان، نوجوانان و جوانان را تشویق می‌کند تا در حالی که به دیدگاه‌های دیگران گوش می‌دهند و به آن‌ها احترام می‌گذارند، ارزش‌ها و عقاید خودشان را نیز کشف، توسعه و بیان نمایند. این گام مهمی در راستای توسعه دانش، مهارتی و نگرشی آن‌ها است، تا بتوانند تصمیمات آگاهانه‌ای درباره نحوه استفاده از قدرت و مسئولیت‌های خود نسبت به دیگران بگیرند. بنابراین تربیت شهروندی جهانی، پارادایم است که نشان می‌دهد، آموزش چگونه می‌تواند دانش، مهارت، ارزش و نگرش‌هایی را که افراد نیاز دارند تا در یک جهان صلح‌آمیز، تحمل‌پذیر، امن و پایدار زندگی کنند را توسعه دهد. با این حال، با استفاده از یک چشم‌انداز جهانی، تربیت شهروندی جهانی به افراد کمک خواهد کرد تا یاد بگیرند که چگونه تصمیمات مردم در سایر نقاط جهان بر زندگی ما تأثیر می‌گذارد، همان‌طور که تصمیمات ما بر زندگی دیگران تأثیرگذار است.

در این ارتباط باید اشاره کرد که در حال حاضر جوامع بین‌المللی بیش از آن‌که خواهان دانش و مهارت‌های شناختی باشند، بیشتر خواستار آموزش و پرورشی هستند که به حل و فصل چالش‌های موجود و در حال ظهور جهانی بپردازد که سیاره ما را در معرض خود قرار داده است. اما با وجود این که تربیت شهروندی جهانی به عنوان یک بعد کلیدی آموزش و پرورش برای مقابله با چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از جهانی شدن به رسمیت شناخته شده است، هنوز توافقی در مورد آن‌چه که به معنای شهروندی جهانی است و در

نتیجه، آن چه که باید ارتقاء یابد، به دست نیامده است.

در این کتاب به دنبال توسعه درک مشترکی از تربیت شهروندی جهانی و عناصر برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی در ارتباط با سیستم‌های آموزشی می‌باشیم. این تلاش برای ارائه دیدگاه‌های مشترک و روشن کردن بعضی از جنبه‌های مورد بحث در تربیت شهروندی جهانی صورت گرفته است. این کتاب به عنوان منبعی برای دانشجویان علوم تربیتی، معلمان، مربیان، برنامه‌ریزان درسی، مؤلفان کتب درسی و سیاست‌گذاران آموزشی طراحی شده است؛ همچنین می‌تواند برای سایر متخصصان آموزش و پرورش که در محیط‌های رسمی و غیر رسمی فعالیت می‌کنند نیز مفید باشد.

در جمع کتاب شامل سه فصل می‌باشد که فصل اول با عنوان تربیت شهروندی، به ارائه مفاهیم، تعاریف، اهداف و رویکردهای تربیت شهروندی می‌پردازد؛ فصل دوم با عنوان تربیت شهروندی جهانی، ایده شهروندی جهانی، جهانی شدن و تأثیر آن بر آموزش و پرورش، مفاهیم و تعاریف، موضوعات اساسی، مؤلفه‌های تربیت شهروندی جهانی و همچنین نمودهایی از تربیت شهروندی جهانی در مدرسه را بررسی می‌کند؛ و فصل سوم با عنوان برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی در دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران، که حاصل یک کار پژوهشی عمیق است به بررسی و ضرورت پرداختن به برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی، فرایند طراحی الگوی برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی، بیان شواهد بررسی شده، تجزیه و تحلیل مباحث مطرح شده و نهایتاً ارائه مدل و بحث و نتیجه‌گیری در این راستا پرداخته است.

پاییز ۱۳۹۹